

Innst. 312 L

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Prop. 116 L (2009–2010)

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i domstolloven (ekstraordinære valg til lekdommerutvalgene m.m.) og straffeloven 1902 (avvergingsplikt)

Til Stortinget

1. Sammendrag

I proposisjonen foreslår Justisdepartementet endringer i domstolloven for å sikre at domstolene har et tilstrekkelig antall meddommere og lagrettemedlemmer (lekdommere) til rådighet. Medlemmer til utvalgene av meddommere og lagrettemedlemmer (lekdommerutvalgene) velges av kommunene for fire år av gangen. Nytt valg av medlemmer til lekdommerutvalgene skal etter dagens regler finne sted høsten 2012. Departementet foreslår at det gis hjemmel til å foreta ekstraordinære valg av medlemmer til lekdommerutvalgene underveis i en valgperiode. Departementet drøfter også hvorvidt det bør gis hjemmel til å pålegge suppleringsvalg for utvalgsmedlemmer som slettes grunnet sykdom, død, flytting eller annet, men finner ikke grunn til å foreslå en slik hjemmel i tillegg til den nye hjemmelen til å foreta ekstraordinære valg. Det vises til proposisjonen på dette punkt.

Departementet foreslår videre en justering av domstollovens frister knyttet til kommunenes ordinære valg av medlemmer til lekdommerutvalgene. De foreslåtte endringene vil sikre at domstolene og utvalgsmedlemmene i god tid før valgperiodens start kan innrette seg til saker som er berammet tidlig i valgperioden.

For å sikre en smidigere prosess ved fylkeskommunenes valg av skjønnsmedlemmer, foreslås det å løsrive fristreglene i skjønnsprosessloven fra reglene om valg av lekdommere.

Departementet vurderer også hvorvidt reglene om trekning av lekdommere til de enkelte sakene bør endres, men finner ikke grunn til å foreslå lovendringer på dette punktet nå.

I tillegg foreslås en klargjøring i domstolloven av at personer med begrenset politimyndighet ikke er valgbar til lekdommerutvalgene, og oppretting av en inkurie i reglene om utvalgsmedlemmer som flytter innenfor et doms- eller lagsogn.

Videre foreslås det i proposisjonen endringer i straffeloven 1902 § 139 om plikt til å avverge alvorlige straffbare forhold. Forslaget er i all hovedsak i tråd med straffeloven 2005 § 196, og innebærer en skjerping og utvidelse av avvergingsplikten. Det må påregnes å ta noe tid før straffeloven 2005 trer i kraft, og departementet mener det allerede nå er behov for en skjerping og klargjøring av avvergingsplikten. Det foreslås dessuten presisert i loven at taushetsplikt må vike for avvergingsplikten og for plikten til å forhindre uriktige domfellelser etter straffeloven 1902 § 172.

Samtlige lovendringer foreslås ikraftsatt straks.

I den utstrekning enkelte forslag har økonomiske konsekvenser, forutsetter departementet at disse dekkes innenfor berørte instansers gjeldende bevilgninger.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Sigvald Oppebøen Hansen, Stine Renate Håheim, Thor Lillehovde og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Morten Ørsal Johansen, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay

Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til at regjeringen i denne proposisjonen har lagt frem forslag om endring i domstolloven når det gjelder valg til lekdommerutvalgene og endring i straffeloven 1902 om skjerpet avvergingsplikt.

2.1 Endring i domstolloven

Komiteen viser til at økt belastning etter endringer i domstolloven i 2007 (lov 15. juni 2007 nr. 38) har medført at flere lekdommere ber seg fritatt i enkeltsaker, i lengre perioder eller varig ved sletting. Domstolene har i dag ikke adgang til å pålegge kommunene å velge flere medlemmer til lekdommerutvalgene underveis i en valgperiode, og komiteen viser til at flere av høringsinstansene har påpekt at det er et reelt og presserende behov for flere medlemmer. Komiteen støtter derfor regjeringens foreslag om ny hjemmel til at domstolleder i løpet av valgperioden kan bestemme at det for resten av perioden skal velges flere medlemmer til utvalgene. Dette vil kunne medføre en merbelastning for kommunene, og komiteen deler regjeringens syn om at adgangen til slike valg bør være snever.

Komiteen viser til at Høyesterett i dommen, inntatt i Rt. 2009 side 1681, på generelt grunnlag uttaler at personer med begrenset politimyndighet ikke bør være valgbare. Komiteen ser at særlig kommunene har behov for klare regler, og støtter derfor regjeringens forslag om endringer i domstolloven § 71 nr. 5.

Komiteen støtter ellers de øvrige endringene regjeringen har foreslått når det gjelder valg av lekdommerutvalg og skjønnsmedlemmer.

2.2 Avvergingsplikt etter straffeloven 1902 § 139

Komiteen viser til at ved behandlingen av straffeloven 2005, ble avvergingsplikten skjerpet og utvidet. Lovendringen innebærer at man har en plikt til å kontakte politiet eller på annen måte forsøke å avverge en alvorlig straffbar handling hvis man holder det for mest sannsynlig at det vil bli begått eller pågår en slik lovovertrødelse og at det er mulig å forebygge handlingen eller følgene av den. Dette innebærer en skjerpelse, da det ikke lenger er nødvendig med pålitelig kunnskap før avvergingsplikten gjør seg gjeldende.

Det må påregnes noe tid før straffeloven 2005 trer i kraft, og komiteen deler derfor regjeringens syn om at det allerede nå er behov for en skjerpning og klargjøring av avvergingsplikten. Komiteen støtter derfor regjeringens forslag om at endringer i straffeloven 1902 § 139 trer i kraft straks.

Komiteen viser til at vold i nære relasjoner og overgrep mot barn er et sentralt anliggende for regje-

ringen, og mener derfor det er viktig at avvergingsplikten utvides til også å gjelde denne type lovbrudd.

Komiteen støtter regjeringens forslag om at det presiseres i loven at avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikten.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i domstolloven (ekstraordinære valg til lekdommerutvalgene m.m.) og straffeloven 1902 (avvergingsplikt)

I

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

§ 64 annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Senest 1. mars det året valget foretas, jf. § 66, underretter lagmannsrettens leder kommunene om fordelingen.

§ 65 annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Senest 1. mars det året valget foretas, jf. § 66, underretter domstollederen kommunene om fordelingen.

§ 66 første ledd annet punktum skal lyde:

Valget foretas innen 1. juli året etter hvert kommunestyrevalg, og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år.

§ 66 a skal lyde:

Oppstår i løpet av valgperioden særlige forhold som medfører at behovet for medlemmer til utvalgene av lagrettemedlemmer og meddommere er klart større enn først beregnet, kan domstollederen bestemme at det skal velges flere medlemmer til utvalgene for resten av perioden. Domstollederen fastsetter antallet medlemmer som skal velges, og fordeler disse mellom kommunene i sagnet ut fra behov regnet etter folketall.

Kommunen gjennomfører valget innen tre måneder etter at underretning fra domstollederen er mottatt. Valget gjelder fra det tidspunkt domstollederen bestemmer.

§ 69 annet ledd skal lyde:

Gjenpart av fortegnelsen sendes vedkommende domstol innen 15. september året etter hvert kommu-

nestyrevalg. Ved valg etter § 66 a er fristen to uker etter at valget er foretatt. Domstoladministrasjonen kan gi nærmere forskrift om fortegnelsene.

§ 71 nr. 5 skal lyde:

5. ansatte ved påtalemyndigheten, i politiet og kriminalomsorgen og personer som er tildelt begrenset politimyndighet,

§ 76 første ledd tredje punktum skal lyde:

Utvalgsmedlem som flytter til en annen kommune i sognet, overføres til fortegnelsen for den nye kommunen.

II

I lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker skal § 14 lyde:

I hvert fylke skal det være et utvalg av skjønnsmedlemmer som oppnevnes av fylkestinget etter forslag fra tingrettene og fra kommunestyrene. Oppnevningen foretas innen 15. oktober året etter hvert kommunestyrevalg, og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år. Utvalget skal ha så mange medlemmer fra hvert domssogn som departementet fastsetter. Ved fastsettingen av antallet tas hensyn til hvor mange skjønnsaker det vanligvis er i domssognet.

Ved oppnevningen skal det tas sikte på at utvalget får en allsidig sammensetning, og at de som oppnevnes har kyndighet på et eller flere områder som vanligvis berøres ved skjønn. Reglene i domstoloven § 70, unntatt annet ledd nr. 1 om en øvre aldersgrense, og §§ 71-74 gjelder tilsvarende. Det samme gjelder retten til fritak på grunn av utført tjeneste etter domstoloven § 90 første ledd annet punktum.

Fylkesrådmannen skal innen 1. november året etter hvert kommunestyrevalg sende oppgave over alle skjønnsmedlemmer i det fylkesvise utvalg til tingrettene og jordskifterettene i fylket og til vedkommende

lagmannsrett. Oppgaven skal inneholde fullt navn, adresse, fødselsnummer, eventuell telefon til arbeidsted og privat, stilling og yrke, samt angivelse av hva vedkommende er særlig kyndig i.

III

I straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 139 første ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen vil bli eller er begått. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt og innebærer en plikt til å avverge mytteri, krigsforræderi, spionasje eller forbund om rømning etter militær straffelov eller en forbrytelse mot lov om forsvarshemmeligheter §§ 1, 2, 3 eller 4 eller en forbrytelse som nevnt i denne lovs §§ 83, 84, 86, 87 nr. 2, 90, 91, 92, 93, 94, 98, 99, 99a, 100, 104a, 148, 149, 150, 151a, 151b første og tredje ledd, 152, 152a, 153, 153a, 154, 159, 169, 192, 193, 195, 197, 199, 200 annet ledd, 217, 219, 223 annet og tredje ledd, 225, 229 annet og tredje straffalternativ, 231, 233, 233a, 234, 242, 243, 267, 268 eller 269 eller følgene av en av disse handlingene. Ved forbrytelse mot §§ 197 og 199 gjelder plikten likevel bare når fornærmede er under 16 år. Medvirkning straffes på samme måte.

§ 172 nytt annet punktum skal lyde:

Opplysningsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

IV

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i justiskomiteen, den 3. juni 2010

Per Sandberg

leder

Stine Renate Håheim

ordfører

